

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Gf.III.30.083/2016/28. szám

A Szegedi Ítéltábla dr. Bálint Gábor ügyvéd által képviselt **I.rendű felperes neve** I.rendű felperes címeszám alatti lakos I. rendű, **II.rendű felperes neve** II.rendű felperes címeszám alatti lakos II. rendű, **III.rendű felperes neve** III.rendű felperes címeszám alatti lakos III. rendű, valamint **IV.rendű felperes neve** IV.rendű felperes címeszám alatti lakos **IV. rendű felpereseknek** – a Dr. Molnár István ügyvéd által képviselt **I.rendű alperes neve** I.rendű alperes címeszám alatti székhelyű I. rendű, valamint a dr. Buczkó Péter ügyvéd által képviselt **II.rendű alperes neve** II.rendű alperes címeszám alatti székhelyű **II. rendű alperesek** ellen szerződésből eredő követelés és kártérítés iránt indított perében a Szegedi Törvényszék 2015. december 11. napján kelt 6.G.40.026/2013/105. sorszámu (111. sorszám alatt kiegészített) ítélete ellen az I. rendű alperes által 107., a II. rendű alperes által 108., 109. sorszámu alatt előterjesztett fellebbezésekre tekintettel lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

Í T É L E T E T:

Az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, megfellebbezett rendelkezését **megváltoztatja** és a keresetet teljes egészében elutasítja.

Az I., II. rendű alperest elsőfokú perköltség, valamint le nem rótt kereseti illeték fizetésre kötelező rendelkezéseket mellőzi.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 nap alatt egyetemlegesen fizessenek meg a II. rendű alperesnek 4.166.000,- (Négymillió-egyszázhatvanhatezer) forint első- és másodfokú eljárási költséget.

A további perben felmerült valamennyi költségeiket felperesek, valamint I. rendű alperes maguk viselik.

A le nem rótt – feljegyzett – 1.500.000,- (Egymillió-ötszázezer) forint elsőfokú eljárási illetékből felperesek egyetemlegesen 750.000,- (Hétszázötvenezer) forintot, míg I. rendű alperes 750.000,- (Hétszázötvenezer) forintot köteles az állam részére külön felhívás alapján megfizetni.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I N D O K O L Á S:

Az I. r. felperes, valamint néhai **személy 1. neve**, továbbá az ő perbeli jogutódai (II.-IV. r. felperesek) közös családi gazdaságban 2000. évtől kezdődően nagyüzemi szinten foglalkoztak talaj nélküli, tápoldattal történő paradicsom termesztéssel. Az összesen 18500 m²-en végzett termesztés üvegházakban és fóliasátrakban történik, ún. hidrokultúrák technológia alkalmazásával közetgyapot anyagú, grodan paplan közegben. A növénykultúra tápanyagellátását három tartályból, tartályonként elkülönült összetételű, vízben oldott műtrágyák, törzsoldatok, illetve különböző savak hozzáadásával biztosítják. A folyékony tápanyag növényekhez történő kijuttatását technológiailag meghatározott sorrend szerint számítógép vezérli. A Flóratom cég által összeállított receptúrákat, a tápanyag tartályonként eltérő összetételét szakértő ligazságügyi szakértő 36. sorszám alatti szakértői véleményének mellékletei tartalmazzák. A 2 db egyenként 1000 literes tartályból csepegtető csőrendszer juttatja ki a növényekhez a törzsoldatot, melynek bekeverését 2010-ben II. r.

felperes, valamint néhai **személy 1. neve** (II-IV. r. felperesek jogelődje) végezték kb. 8-10 naponkénti rendszerességgel. A felperesi kertészetben 2010. év folyamán először I. r. felperes telepített növényeket: január 6-án 6000 m²-re 15.200 tő került. Ezt követően; 2010. május 14-én néhai **személy 1. neve**, illetve II.-IV. r. felperesek 6480 m²-re 17.200 tövet, egy további 6000 m²-es területre pedig 10.000 tövet (hajtáscsúcsot) telepítettek.

A tápoldathoz szükséges alapanyagokat, műtrágyákat a felperesek 2010-ben az I. r. alperes által üzemeltetett gazdaboltból szerezték be, ezek között 2010-ben – egyebek mellett – kiszállításra került hozzájuk a II. rendű alperes által forgalmazott típus megjelölésű műtrágya is, melyet az „A” jelű tartályba töltendő kálium-nitrát vegyi anyag biztosítása érdekében vásároltak a felperesek. A 2010-ben kiszállított teljes műtrágya mennyiséget a 69/A/1. sorszám alatt I. r. alperes által csatolt kétoldalas táblázat mutatja be, ebből kitűnik, hogy az első típusú 2400 kg-os szállítmány átadására 2010. március 16-án került sor, majd pedig 2010. október 4-ig, az utolsó szállítás időpontjáig összesen 15.400 kg kiszállítása történt meg felperesek részére ebből a műtrágyafajtából.

Kálium-nitrát K típusú műtrágya 2010. évi kiszállításainak kimutatása

Kiszállítás időpontja	Kiszállított súly	Átvevő	Számlaszám	Vételár
2010.III.16.	2400 kg	néhai személy 1. neve	790/10.	571.200,- Ft
2010.IV.08.	2400 kg	I.r. felperes	7/10.	574.464,- Ft
2010.V.13.	2400 kg	néhai személy 1. neve	15/10.	576.576,- Ft
2010.VII.6.	1200 kg	néhai személy 1. neve	18/10.	301.392,- Ft
2010.VII.26.	2400 kg	I.r. felperes	25/10.	645.216,- Ft (kifizetésre nem került)
2010.VIII.17.	2400 kg	III.r. felperes	24/10.	457.028,- Ft (kifizetésre nem került) ugyanezen a napon 2010.VIII.22-én 700 kg visszáruzott mennyiség is feltüntetésre került
2010.X.04.	2900 kg	néhai személy 1. neve	13/11.	846.800,- Ft

A II. r. felperes a 2010. május 13-i 2400 kg-os ... műtrágyaszállítmány felhasználása során rendellenességet tapasztalt a növénykultúrában, a növények levelei összebb húzódtak, és színük letompult. A felperesek, az általuk végzett ellenőrző mérések eredménytelensége miatt a ...-i eredetű műtrágya magyarországi forgalmazójának képviselőjéhez, a II. r. alpereshez fordultak, mely cég szakembereivel 2010. május-június fordulóján közös helyszíni szemlét tartottak. Ennek során az „A” jelű tartályban próbakeverés után, kicsapódott gipsz-szerű anyagot találtak, és már a próbakeveréskor is észlelhető volt pelyhesedéses, szilárd anyag kicsapódása.

A felperesek ezt követően folytatták a műtrágya felhasználását, I. r. felperes 2010. július 6-án újabb 1200 kg-os, II-IV. r. felperesek jogelődje július 26-án pedig 2400 kg-os mennyiséget vettek át I. r. alperestől. Az előbbi 301.392,- Ft-os vételára 2010. szeptember 8-án kifizetésre került, míg a júliusi szállítmány 645.216,- Ft összegű ellenértékét még kifizetetlen vételártartozásként tartja nyilván az I. r. alperes. A II. r. alperes által ígért termék cseréire 2010. augusztus 17-én került sor, ekkor típusú (kálium-nitrátként feltüntetett) műtrágyából a kiállított szállítólevél szerint 2.400 kg-ot biztosítottak a felpereseknek, míg 28 zsák x 25 kg (összesen 700 kg) mennyiséget az I. r. alperes visszavett a felperesektől. A felperesek a termékcserét követően továbbra is tapasztalták a gipsz-szerű anyag kicsapódását az „A” tartályban, ezt az új bekeverések esetén rendszeresen kimosták, kitakarították, a szűrőket pedig folyamatosan tisztították az eltömődések miatt. Ebben az időszakban a felperesek

folyékony kalciummal permetezték a növényzetet, mert kalciumhiányra gyanakodtak. A terméseken továbbra is barna pöttyök jelentek meg, később körömnymi foltosodás, rothadás is tapasztalható volt.

A felperesek 2010. augusztus végén a **X. Kft.**-től 3500 kg-nyi kálium-nitrát műtrágyát szereztek be, melynek kora őszi felhasználása eredményeként a növényállomány állapotában javulás volt tapasztalható. A II-IV. rendű felperesek jogelődje 2010. szeptemberében az **Y. Kft.**-vel talajlaboratóriumi összehasonlító vizsgálatot végeztetett. Ennek eredményeként a **X-féle** minta és az I. rendű alperestől származó minta között jelentős szulfácion koncentrációbeli eltérést állapítottak meg: az I. rendű alperestől származó mintában 17,5-szeres mértékű volt a szulfácion koncentráció, a **X-féle** minta beltartalmához képest.

A II. r. alperes képviselői (**személy 2. neve, személy 3. neve**) 2010. októberében (utóbb már pontosabban meg nem határozható időpontban) ismét helyszíni szemlét tartottak, ekkor a próbakeveréskor újra tapasztalható volt a korábbi a rendellenesség; a tápoldatban pehelyszerű, fehér anyag kicsapódása, továbbá szűrők eltömődése. Ekkor a II. r. alperes képviselői mintát vettek a típusú műtrágyából, valamint a próbakeverésből.

A II. r. alperes szakmai vezetője **személy 3. neve** a mintával a ... Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Talajvédelmi Laboratóriumával 2010. novemberében növénytápanyag vizsgálatokat végeztetett, melyről a ... Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Talajvédelmi Laboratórium vizsgálati jegyzőkönyve 2010. november 19-i keltezéssel áll rendelkezésre. A laboratóriumi elemzés eredményét **személy 3. neve** szakmai vezető 2010. november 30-i e-mail üzenettel küldte meg II. r. alperesnek. Eszerint az elvégzett vizsgálatokból megállapítható, hogy a kérdéses termék, a műtrágya összetétele nem felelt meg a beltartalmi specifikációnak, mivel a megengedettnél nagyobb kén-tartalom miatt, nemkívánatos kicsapódási reakció zajlott le. A keverékben felhasznált műtrágyák pótlását (kicserélését) vállalta a II. rendű alperesi forgalmazó a felperesek felé, továbbá a szűrő eltömődése miatt szükségessé váló szűrőcsere költségének megtérítésére tett ígéretet. Ezt követően azonban a felperesek már nem a II. r. alperes által forgalmazott terméket, hanem kizárólag a **X Kft.** kálium-nitrát tartalmú műtrágyáját használták fel, mellyel a tápanyag-ellátó rendszer már eltömődés nélkül, rendeltetésszerűen működött.

A felperesek által tapasztalt rendellenességekről jegyzőkönyv, vagy fényképdokumentáció nem készült, a II. r. alperes képviselőinek két helyszíni szemléről írásbeli okirat nem áll rendelkezésre.

A felperesek - jogi képviselőjük útján megküldött - 2010. december 30-án kelt levélben a II. r. alperes által részükre forgalmazott műtrágya beltartalmi hibájára hivatkozással kártérítési igényérvényesítést helyeztek kilátásba II. r. alperes felé. A 2010. évre vonatkozó könyvelési adataik alapján a korábbi, 2009. évhez képest jelentős terméskiesést állítottak és perenkívüli egyeztetést kezdeményeztek. Ennek eredménytelensége folytán 2011. március 28-án kelt újabb levélben már konkrétan 13 kg/m² nagyságrendű termékkiesésre hivatkoztak, és közölték az I. rendű alperessel az érintett műtrágyával kapcsolatos adásvételi szerződéstől történő elállásukat. Mindezek folytán vételár visszafizetése iránti követelést, valamint kártérítési igényt kívántak érvényesíteni.

A felperesek megbízásából 2012. március 12-én **szakértő 2. neve** (igazságügyi adó- és könyvszakértő) magánszakértői véleményt készített. A könyvszakértő a felperesek 2010. évi könyvelési dokumentációját vizsgálta, és a tárgyévre vonatkozóan árbevételekiesési számítást végzett. A kárszámítás szerint az I. r. felperesre eső, hibás beltartalmú műtrágya ellenértéke: 1.219.680,- Ft, árbevétel kiesésből eredő kár: 14.857.289,- Ft (összesen 16.076.969,- Ft), míg néhai **személy 1. neve** (II.-IV. r. felperesek) esetében a hibás műtrágya általuk kifizetett ellenértéke: 872.592,- Ft, árbevétel kiesésből eredő kár 24.604.669,- Ft (összesen 25.477.261,- Ft).

A felperesek megrendelésére 2012. május 12-én **szakértő 3. neve** mezőgazdasági szaktanácsadó is készített magánszakértői véleményt a felperesek által a 2010-es gazdasági évben hajtattott talaj nélküli paradicsom termesztésnél tapasztalt terméskiesés okáról.

A felperesek módosított keresetükben (86. sorszám alatti jegyzőkönyv) az I. r. felperes hibás teljesítés miatti szavatossági ellátásból eredő vételár visszafizetése címén 1.219.680,- Ft és járulékai megfizetésére kérte kötelezni I. r. alperest (2010. április 8-i 2400 kg-os szállítmány 574.464,- Ft összegű, valamint a 2010. július 26-i ugyancsak 2400 kg-os szállítmány 645.216,- Ft összegű vételára), és az I. r. felperes 2010. évre számított hozamkiesésből eredő kártérítési igénye 9.556.469,- Ft volt, melyre mindkét alperest egyetemleges módon kérték kötelezni.

A II.- IV. r. felperesek vételár visszafizetése címén 872.592,- Ft követelést I. r. alperessel szemben érvényesítettek (2010. március 16-i, 2400 kg-os szállítmány 571.000,- Ft összegű, valamint a 2010. július 6-i, 1200 kg-os szállítmány 301.392,- Ft összegű vételára), továbbá kártérítés címén 21.778.339,- Ft és járulékai erejéig mindkét alperest egyetemlegesen kérték kötelezni. Az I. r. alperessel szemben szerződészegés, míg II. r. alperessel szemben szerződésen kívüli kártérítési igényt érvényesítettek. Utolsó keresetmódosításként a közös gazdálkodást folytató felperesek valamennyi kereseti követelésük tekintetében egyetemleges jogosultságuk rögzítésével kérték az alperesek marasztalását (104. sorszámú jegyzőkönyv). A felperesek kereseti kérelmük indokaként előadták, hogy az I. r. alperes által a talaj nélküli, tápoldatos paradicsomtermesztéshez részükre szállított műtrágyák közül a típusú műtrágya nem megfelelő beltartalmi értékekkel rendelkezett, annak kántartalma a megengedettnél jelentősebb volt, ezért az I. r. alperes hibás teljesítése miatt szavatossági igénnyel éltek, valamint a hibás műtrágya a termesztési rendszer felhasználása során ez visszavetette a növénygyedeket a fejlődésben oly módon, hogy elvonta a kalciumtartalmat a tápoldatból, és ennek következményeként történt meg a gipsz-szerű szilárd anyagok kicsapódása is. A fejlődésben visszavetett, legyengült növények a korábbi év átlagterméséhez képest jóval alacsonyabb terméshozamot produkáltak, így a terméskiesés miatt jelentős kárt szenvedtek.

Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Vitatták a hibás teljesítés tényét, a követelések jogalapját, összecszerűségét. Az alperesi álláspont szerint nem kellőképpen dokumentált a hibás teljesítés ténye, a perbeli műtrágya termék beltartalmi hibája a 2010. évben leszállított teljes termékmennyiség jelentős, 8.400 kg-os részére nem vonatkoztatható. Az alperesek magánszakértői véleményeket csatoltak, melyekből kitűnik, hogy több más ok is eredményezheti a perbeli zöldségtermesztési rendszer esetében a növények felperesek által állított károsodását (**szakértő 4 neve** mezőgazdasági igazságügyi szakértő, magánszakértői vélemény 46. sorszám alatti alperesi beadvány 3. számú melléklet, 69. számú jegyzőkönyvhöz II. r. alperes által csatolt 1. sz. melléklet, **szakértő 5. neve** (... Egyetem) 67. sorszám alatti alperesi beadvány A/1. sz. melléklet, továbbá G.40.116/2012/4/A/1. sorszám alatti magánszakértői vélemény, és **szakértő 6. neve** 47/A/1. sorszám alatti magánszakértői vélemény). Az alperesek mindezen túl hangsúlyozottan hivatkoztak arra is, hogy a felperesek nem tettek eleget kárenyhítési kötelezettségüknek, az első bekeverésekkor már észlelhető rendellenesség elhárítására nem tették meg a szakmailag szükséges intézkedéseket, az általuk hivatkozott károsodást, valamint az észlelt rendellenességet elvárható módon nem dokumentálták. A kár mérséklése érdekében a jó gazda gondosságával kellett volna eljárniuk, fényképfelvételeket kellett volna készíteniük, hatósági szemlét kezdeményezni, illetve saját maguknak kellett volna hiteles mintavételezésről és laborvizsgálatról gondoskodniuk. Ehhez képest saját állításuk szerint is hónapokon keresztül üzemeltették hibásan a rendszert. Az I. r. alperes külön megjegyezte, hogy ennek gyakorlati kivitelezése nem is lehetséges tekintettel arra, hogyha jelentős mennyiségű gipsz képződik, úgy az folyamatosan eltömíti a csepegtető csőhálózat szűrőit.

Az I. r. alperes a hibás teljesítéssel kapcsolatos szavatossági igényre vonatkozóan előadta, hogy felperesi igény szerint a termékcsere megtörtént, ezzel I. rendű alperesi eladó teljes körűen eleget tett szavatossági kötelezettségeinek. Másodlagosan beszámítási kifogást jelentett be, 4.526.608,- Ft esedékes, de felperesek részéről még ki nem egyenlített, 2010. évben keletkezett vételár követelése erejéig. I. r. alperes 6.G.40.116/2012/4. számú beadványa 4/A/1. számú mellékleteként erre vonatkozóan csatolta a felperesek 2012. március 30-i egyező összecszerűségű tartozáselismerő

nyilatkozatát.

Az elsőfokú bíróság a perben igazságügyi szakértői bizonyítást folytatott le, ennek során szakértő ligazságügyi mezőgazdasági szakértőtől szerzett be szakértői véleményt (36. sorszám alatti irat), melyet a szakértő a bíróság felhívására 59. sorszám alatt kiegészített, az igazságügyi szakértői vélemény további kiegészítésére azért nem került sor, mert a felperesek az előzetese költségkalkuláció szerint igényelt szakértői díj előlegezését nem vállalták.

Az elsőfokú bíróság ítéletével I. rendű felperes javára 1.219.680,- forint, továbbá II-IV. rendű felperesek, mint egyetemlegesen jogosultak javára 872.592,- forint és járulékai megfizetésére egyetemlegesen kötelezte az alpereseket szállítási szerződéstől történő szavatossági elállás jogkövetkezményeként vételár visszatérítés címén. Egyetemlegesen kötelezte az alpereseket, hogy 15 nap alatt fizessenek meg a felpereseknek, mint egyetemleges jogosultaknak 31.334.418,- forintot és ennek járulékait kártérítés címén. Az I. rendű alperes esetében a hibás teljesítés miatti szerződésszegés jogkövetkezményeként, míg II. rendű alperessel, mint a termék forgalmazójával szemben szerződésen kívüli kártérítés címén állapította meg a kártérítési felelősséget A bíróság a felperesek által 2010. évben I. rendű alperestől megrendelt, és leszállított megjelölésű műtrágyára általánosan nézve beltartalmi specifikáció eltérés miatt állapított meg hibás teljesítést. A rendelkezésre álló peradatokra, valamint az aggálytalannak minősített igazságügyi szakértői véleményre alapítva a hibás teljesítés abban volt megállapítható álláspontja szerint, hogy a keresetben megjelölt mennyiségű műtrágyában nem csak kálium-nitrát, hanem kálium-szulfát is volt, így a megengedettnél jelentősebb volt annak kén tartalma. Az alperesi teljesítés nem felelt meg a szerződéses célnak, a termékspecifikáció által meghatározottól eltérő beltartalom miatt. Ennek következményeként mindkét felperesi termelő esetében az általuk felhasznált perbeli műtrágya teljes mennyiségére vonatkozóan megállapította, hogy az „A” tartályban elhelyezendő törzsoldathoz alkalmazandó kálium-nitrát, kalcium-nitrát helyett valójában a „B” tartályba való – a receptúra szerint –, ott hidrolizálható kálium-szulfát került. Ennek következtében a tartályban kicsapódás történt, amely elvonta a növényzettől a számára szükséges kalciumot, és ez volt a felperesi termőterületeken, a 2010-ben tapasztalt hozamcsökkenésnek, terméskiesésnek az előidézője. A bíróság azt is megállapíthatónak találta a peradatokból, hogy a felperesek a rendelleneséget észlelve azt elvárható módon jelezték a II. rendű alperes szakmai vezetőjének, aki az I. rendű alperes közreműködőjeként eljárva intézkedett az érintett tétel kicserélése iránt. A cserét követően azonban a műtrágya változatlanul rendellenes tulajdonságokat mutatott felhasználáskor. A kicsapódott oldhatatlan gipsz keletkezése folytán a cseretermék sem volt alkalmas a szerződéses cél eléréséhez. A szolgáltatott termék hibája folytán az I. rendű alperes terhére a hibás teljesítés a perben megállapítható volt. Az ennek folyományaként felpereseknél bekövetkezett kár összecszerúsége tekintetében a bíróság szakértő ligazságügyi szakértő szakvéleményét fogadta el ítélezése alapjául. A szakvéleményt logikus felépítésűnek, ellentmondásoktól mentesnek találta, így a szerződésszegéssel okozott kár megtérítésére irányadó szabályok szerint állapította meg I. rendű alperes kártérítési felelősségét, míg a felperesekkel szerződéses jogviszonyba nem került II. rendű alperes esetében a szerződésen kívül károkozás szabályai szerint ítélt meg kártérítési felelősséget. A kár összegét illetően is az igazságügyi szakértői kárszámítást fogadta el a bíróság, általánosságban utalva a szakértői számításmenetének és módszerének helyességére. Megjegyezte, hogy a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő, szakvéleménye kiegészítésében az alperesek magánszakértői által felhozott érvekkel szemben saját álláspontját sikerrel védte meg, a magánszakvéleményekben felhozott érvek még részben sem voltak alkalmasak a kirendelt szakértő véleményének meggyengítésére, sem pedig megcáfolására. A bíróság külön vizsgálta a Ptk. 340. § (1) bekezdése szempontjából az esetleges felperesi közrehatást. E vonatkozásban azt állapította meg, hogy a felperesek észlelve a rendellenes kémiai reakciót, a gipszkeletkezést, ezt jelezték az alpereseknek, és emiatt került sor két esetben is termékcsereire. Azonban a kicserélt termékek is ugyanazt a kémiai

tulajdonságokat mutatták, mint a korábban szállított hibás termékek. Amikor a felperesek számára ez nyilvánvalóvá vált, akkor pedig intézkedtek más forrásból történő műtrágya beszerzése iránt. A paradicsomtermesztési technológia során a nem megfelelő kémiai összetételű anyag kijuttatása olyan mértékű tápanyaghiányt okozott a felperesi növényállományoknál, amelyeket már utóbb kárelhárítási eszközökkel sem tudtak ellensúlyozni. A bíróság nem észlelt olyan körülményt, amely alapján kármegosztást kellett volna alkalmaznia.

Az alperesi marasztalás körében a bíróság rámutatott arra, hogy a visszajáró vételár tekintetében kizárólag I. rendű alperes volt marasztalható, másrészt elkülöníthetők voltak az I. rendű felperes, illetve a II-IV. rendű felperesek (mint jogutódok) által kifizetett vételárösszegek, így esetükben külön-külön került sor a marasztalásra, míg a kártérítés esetében a jogosulti egyetemlegesség megállapításának nem volt akadálya. Az alperesek pedig a többek közös károkozására vonatkozó Ptk. rendelkezések szerint voltak egyetemlegesen marasztalhatók. A bíróság utalt arra is, hogy kizárólag az igazságügyi szakértői véleményben kimunkált összecszerűség erejéig adott helyt a kereseteknek, míg ezt meghaladóan azokat elutasította.

Az ítélet ellen az alperesek terjesztettek elő fellebbezést, mindketten kérve annak megváltoztatását és a velük szemben előterjesztett kereset elutasítását.

Az I. rendű alperes fellebbezésének indokolásában tévesnek találta az elsőfokú ítélet tényállásában rögzített árukiszállítási mennyiségeket, és külön felhívta a figyelmet arra, hogy a kiszállítások tényleges időpontjaitól eltérően, esetenként hónapokkal később került sor a számlázásra. A számlákon szereplő időpontok nem a kiszállítások időpontját mutatják. A felperesek kereseteivel érintett műtrágya mennyiség 8400 kg volt, ezzel szemben felperesek mindösszesen 15400 kg-nyi típusú műtrágyát vásároltak, és emellett jelentős mennyiségű kálium-szulfát por leszállításár is sor került. A 2010. július 27. napját követő termék típusváltással kapcsolatban nincs írásbeli dokumentáció, a szakértő ehhez képest nem számszerűsítette, hogy 2010. július 27. napját követően milyen mennyiségben volt szükséges felperesek számára a fenti típusú műtrágya használata. I. rendű alperes kérte figyelembe venni, hogy az igazságügyi szakértő, valamint a felperesi magánszakértő megállapításaival ellentétes a II. rendű felperes tárgyaláson tett nyilatkozata, mely szerint 2010. évben 3-4 bekeverés volt biztosan az érintettnek tekintett műtrágyából, ugyanakkor az első hibás tápanyag bekeverési időpontra maga a II. rendű felperes sem tudott visszaemlékezni. Az I. rendű alperes arra a logikai ellentmondásra hívta fel a figyelmet, hogy az összes leszállított, 8400 kg mennyiség 33-35 bekeverést tesz lehetővé, ezzel szemben a II. rendű felperes mindössze 3-4 bekeverés kapcsán állította, hogy hibás teljesítés történt. Megjegyezte, maga a felperesi magánszakértő is csak a tavaszi szállítmány utolsó zsákjaiban lévő műtrágya feloldásához kapcsolódóan rögzítette a kicsapódás észlelést. Az igazságügyi szakértői vélemény szerint már 3-4 bekeverés esetén észlelhető a kicsapódás, mégis a teljes keresetbe beállított, jóval nagyobb mennyiségre nézve állapította meg a hibás teljesítést, és e szerint számította ki a felperesi kártérítés összegét is. Az I. rendű alperes kétségbe vonta, hogy a teljes kereset szerinti mennyiség hibás minősége bizonyítást nyert volna. Megjegyezte, ilyen nagy mennyiség felhasználása esetén több tonna gipsznek kellett volna képződnie és minden egyes bekeverés alkalmával észlelni kellett volna a rendellenességet felpereseknek, ez pedig felveti a kárenyhítési kötelezettség elmulasztását. Külön hiányolta, hogy a károsodott növényekről semmilyen dokumentáció nem készült, I. rendű alperesi képviselőt szemlére, egyeztetésre a tárgydőszakban nem hívták. Vitatta azt is, hogy két alkalommal történt volna műtrágyacsere, erre valójában egy alkalommal, 2010. augusztus 17-én, egy 2400 kg-os tétel átadásával egyidejűleg került sor. Ekkor 700 kg-nyi típusú műtrágyát vettek vissza, ezt II. rendű felperes és II. rendű alperes alkalmazottja intézte. A bizonyítási eljárás lefolytatásával kapcsolatban sérelmezte, hogy elmaradt az alperesi magánszakértő és az igazságügyi szakértő közös meghallgatása, véleményeik ütköztetésére így nem volt lehetőség, a szakvélemények közti ellentétek feloldására nem került sor. Külön kifogásolta, hogy a bíróság nem bocsátotta

rendelkezésre azon felperesi dokumentációt, amelyből a kirendelt igazságügyi szakértő dolgozott és nem igazolták a termékcsere után a X Kft-től történő anyagbeszerzést sem. I. rendű alperes szükségesnek találta a felperesi felkérésre eljáró laboratórium megkeresését, valamint további tanúk meghallgatását. Az elsőfokú bíróság eljárási szabálysértéseként hivatkozott a Pp. 182. § (3) bekezdésének figyelmen kívül hagyására, mivel a bíróság a kirendelt szakértőt tárgyaláson nem hallgatta meg, annak ellenére, hogy a szakvélemény homályos, hiányos, és más szakvéleményekkel ellentétben áll. Fellebbezési indokainak kiegészítéseként a korábban bejelentett beszámítási kifogását kiterjesztette – másodlagos ellenkérelemként – a felperesek esetlegesen megalapozottnak ítélt valamennyi perbeli igényével szemben (25. sorszámú jegyzőkönyv).

A II. rendű alperes fellebbezésében a kereset jogalapjának bizonyítottságát szintén kétségbe vonta. Álláspontja szerint elsőfokú bíróság az eljárási és anyagi jogi szabályokat súlyosan sértő módon önmagával is ellentétes megállapításokat téve indokolta ítéletét. A bíróság önmaga is szükségesnek találta az igazságügyi szakértői vélemény további kiegészítését, ezt azonban utóbb mégsem rendelte el, kizárólag azért, mert a felperesek a teljes előírányzott szakértői díjelőleget nem helyezték letétbe. A II. rendű alperesi álláspont szerint a felperesek keresetük jogalapját így nem tudták kétséget kizáró módon bizonyítani, ezért azt el kellett volna utasítania a bíróságnak. A kereset összecszerűségének megalapozottságát is kétségbe vonva megjegyezte, a szakértői vélemény ezzel kapcsolatos megállapításait alátámasztani hivatott okirati bizonyítékok, felperesek könyvelési, számlaforgalmi anyagának mellőzése azt jelenti, hogy a szakértői vélemény a kereset összecszerűséggel kapcsolatos részében már nem használható fel az ítélezés alapjául. Ennek ellenére a felperesek mulasztását és a tényállási bizonytalanságot éppen hogy javukra értékelte. A Pp. 3. § (3) és (4) bekezdése, valamint 141. § (2) és (6) bekezdése helyes perbeli alkalmazása esetén a kereset elutasításának lett volna helye. A bizonyítási eljárás hiányosságaként hivatkozott arra, hogy a bíróság nem hallgatta meg **személy 3. neve** tanúként, valamint az igazságügyi szakértőt sem. Utóbbit az alperesi magánszakértőkkel együtt kellett volna meghallgatni a szakvélemények közötti ellentmondások feloldása érdekében. E körben az irányadó bírói gyakorlatot tükröző Kúria-i eseti döntésre hivatkozott, megjegyezve, hogy megfelelő szakirányultsággal rendelkező újabb szakértő kirendelése is indokolt lett volna. A könyvelési anyag beszerzése ellenére az elsőfokú bíróság nem rendelt ki igazságügyi könyvszakértőt sem a kártérítési igény összecszerűségének pontosítása érdekében. Sérelmezte, hogy a bíróság figyelmen kívül hagyta a II. rendű alperesi cégvezető által csatolt grafikonos kimutatást, a felperesek természetlagainak ellenőrzésekor ez szükséges lett volna, ugyanis ez kétségesse tette, hogy egyáltalán történt-e hozamcsökkenés a perbeli termőterületen, de az egyébként sem állhat kizárólagos okozati összefüggésben a kijuttatott tápoldattal. A tényállás ellentmondásainak feloldása érdekében mindenképpen szükségesnek ítélte a szakértői bizonyítás kiegészítését a termékkiesés mértékének és a felperesi kárigény összecszerűségének meghatározásához. Az elsőfokú bíróság a tényállás megállapítása során lényeges eljárási hibát vétett amikor a szakértőt úgy rendelte ki, hogy azt megelőzően a tényállást nem tárta fel, a feleket és tanúkat nem hallgatta meg. A szakértői vélemény bírói mérlegelése a periratok tartalmával ellentétes, ezért a bíróság tévesen állapította meg, hogy a szakvélemény logikus felépítésű, adatai egymásból következők és ellentmondástól mentesek. Megjegyezte, hogy maga az eljáró bíró is szükségesnek találta az eljárás utolsó szakaszában a szakvélemény további, ismételt kiegészítését. Az igazságügyi szakértői vélemény ennek hiányában aggályosnak minősül, az nem dokumentálta magát a károsodást, illetve a rendszer működtetésének és a termesztésnek a folyamatát sem. Nem sikerült beszerezni termelési naplókat, fényképeket a károsodott növényekről, a hivatkozott káridőszakban ezek dokumentálása nem történt meg. Ehhez képest az egész éves árbevétel csökkenésből közvetett módon próbálták igazolni felperesek az alperesi károkozást. A szakvélemény csak valószínűsítő álláspontot ad, bizonyítékokkal való alátámasztás nélkül közli tényszerűen a termékhibát. A peradatok alapján 250 kg-nál több anyag ki sem juthatott a

növényállományra a szűrő eltömődése miatt, másrészt a 250 kg-nyi anyag a felperesek által hivatkozott egész évben jelentkező termés kiesést nem okozhatta. Kérte figyelembe venni az egybehangzó magánszakértői véleményeket, melyek a kirendelt szakértő véleményét teljes mértékben aggályossá tették. Megjegyezte, hogy a kirendelt szakértőnek nem volt kompetenciája a keresetösszecszerúsége körében szakvéleményt adni, a könyvelési, számlaforgalmi dokumentumok vizsgálatára külön igazságügyi könyvszakértő bevonása lett volna szükséges. Az elsőfokú bíróság ítéletében a tényállás alapjául szolgáló bizonyítékként felsorolt szakvéleményeket nem vette figyelembe, az ítéletben rögzített tényállás semmiben sem utal az azokban foglalt megállapításokra, és nem adta érdemi indokát a bizonyítékok kirekesztésének sem. A felperesek nem bizonyították a kártérítési felelősség három alapvető, szükségképpen konjuktív feltételét: így nem igazolták a károsodás konkrét felmerülését (dokumentációhiány miatt), és azt sem, hogy a kár, valamint az alperesi oldal magatartása között ok-okozati összefüggés lenne. A II. rendű alperes megjegyezte, hogy egyéb terméstechnológiai folyamatból vagy környezeti tényezőkből eredő károk is felmerülhettek. Felperesek nem igazolták továbbá a károsodás észlelésének időpontját, és azt, hogy ezzel egyidejűleg az elvárható kárenyhítő intézkedéseket is megtették volna, továbbá nem igazolták az általuk állított kárösszecszerúségét sem. Külön sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a felperesek közrehatásának hiányát állapította meg annak ellenére, hogy az első bekeverésekkor nem vettek mintát, valamint már a legelső alkalommal észlelni kellett volna az utóbb hivatkozott rendellenességet. Felperesek ehhez képest legalább 3-4 bekeverést végeztek, erre utal a II. rendű felperes nyilatkozata, majd pedig hónapokig folytatták az általuk problémásnak ítélt anyag felhasználását. Ezzel mindenképpen közrehatottak az általuk hivatkozott károsodás bekövetkeztében. A szűrő eltömődés miatt pedig egyébként sem lett volna lehetőség a hibás anyag ilyen hosszú időn keresztül felhasználására. A hiba felismerését követően a felpereseknek más forrásból azonnal gondoskodniuk kellett volna a hiányzó anyagok pótlásáról, ennek azonban nem tettek eleget. A II. rendű alperes anyagi jogi hibaként értékelte, hogy az alperesek egyetemlegesen lettek kötelezve. Az alperesi oldalon egyetemleges kárfelelősség nem állhat fenn egyidejűleg, a contractuális és delictuális károkozás eltérő jogalapjai miatt.

A felperesek fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyására irányult. Felperesi álláspont szerint a hibás teljesítés tényének megállapítására helyes következtetés útján jutott az elsőfokú bíróság. A műtrágya termékleírásában írtaktól eltérő beltartalmú anyagot szolgáltatott az I. rendű alperes, mely termék II. rendű alperesi forgalmazótól származott. Ennek alátámasztására, a felperesek a megállapított tényállásból, illetve a pertörténetből külön kiemelték az álláspontjuk szerint lényeges tényállási elemeket. Az okozati összefüggés folytán bizonyított, hogy a felperesi ültetvényeken a növények fejlődése lelassult és ez a terméshozam csökkenését okozta. A tárgyidőszakot megelőző és az azt követő évben elért terméshozam ennél jóval nagyobb volt. Vitatták közrehatásukat a kárban, a növények kalciumhiányát utóbb már nem lehetett ellensúlyozni, egyéb vegyi anyagok permetezéses kijuttatásával sem. Az alperesek többek közös károkozására vonatkozó törvényi rendelkezések szerint egyetemlegesen marasztalhatók. A II. rendű alperes, I. rendű alperes teljesítési segédjeként a szerződésszegésért is köteles helytállni felelőssége ezért I. rendű alperessel egyetemleges. Emellett nincs akadálya annak, hogy a jogosult a szerződésen kívül okozott károk megtérítésére vonatkozó szabályaira alapítottnan közvetlenül a teljesítési segéddel szemben is kártérítési igényt érvényesítsen.

A szakértői bizonyítással kapcsolatban felperesek hangsúlyozták, ők több beadványban is jelezték, a kiegészített szakértői véleménnyel egyetértenek, azt elfogadják. Ezzel szemben a II. rendű alperes minősítette azt hiányosnak, megalapozatlannak, és ő indítványozott további szakértői bizonyítást. Ezen indítványra készült el az újabb szakértői munkaterv, melyhez kapcsolódó szakértői vélemény tehát a II. rendű alperes bizonyítási kötelezettsége körében felmerült kérdések tekintetében nem készült el. A felperesek a lefolytatott szakértői bizonyítás eredményét akként értékelték, hogy

bizonyítási kötelezettségüknek ők mindenben eleget tettek, a további bizonyítás mellőzése nem a felperesi bizonyítás sikertelenségét, hanem a további bizonyításra irányuló alperesi kérelmek elutasítását jelenti. Ennek megítélése kizárólagos bírói jogkörbe tartozó kérdés volt.

A másodfokú eljárás során az ítéletábra a további szakértői bizonyítás szükségességéről adott tájékoztatást a Pp. 3. § (3) bekezdése szerint a peres felek részére, akik kölcsönösen előterjesztették a további szakértői bizonyítás iránti indítványukat, és a kirendelésre kerülő szakértői testület felé írásban kérdéseiket is felteheték (Pp. 182. (3) bekezdés).

Az ítéletábra a költségelölégek után a rendelkezésre álló szakértői vélemények áttekintése és egységes szakmai vélemény beszerzése érdekében az **szakértői testület neve** szerzett be testületi szakvéleményt. Az abban levezetett kárszámítás szerint az ún. korrigált kárérték: 9.576.744,- forint. A felperesek a testületi szakvéleményt elfogadva az abban rögzített kártérítési összegre szállították le keresetüket a másodfokú eljárás során, és további kereset leszállítást jelentettek be 645.216,- forint összegre vonatkozóan a szavatossági igény körében. Ez az általuk nem vitatott hitelességű 69/A/1. sorszám alatt csatolt I. rendű alperesi tartozás kimutatásra tekintettel történt, abban ugyanis a keresetben szavatossági igényérvényesítés címén vételár visszakövetelésként előterjesztett ezen összeg ki nem fizetettként szerepel. Felperesek a perben megtartott második tárgyaláson előadták, hogy nem vitatják a tényt, hogy a 2010. július 26-án kiszállított, és szeptember 22. napján kiszámlázott fenti műtrágyaszállítmány ellenértékét nem fizették meg, így vételár visszakövetelést nem kívántak érvényesíteni, de fenntartották a termék hibás beltartalmáról kifejtett álláspontjukat. Az említett kimutatásban szereplő, összesen még fennálló 4.526.608,- forint összegű I. rendű alperest megillető és esedékessé vált vételár követelés fennálltát sem vitatták. A 2012. március 30. napján e tárgyban megtett tartozáselismerő nyilatkozatukat fenntartották (26. sorszám alatti jegyzőkönyv).

A másodfokú eljárásban az I. r. alperes a szavatossági igény kapcsán elévülési kifogást is előterjesztett.

A fellebbezések **alaposak**.

A felperesek keresetükben, mint egyetemleges jogosultak az I. rendű alperes hibás teljesítésére hivatkoztak, és ennek folytán az I. rendű alperessel szemben szavatossági igényt, és kártérítési igényt, míg a II. rendű alperessel szemben szerződésen kívüli kártérítési igényt érvényesítettek.

A perbeli jogviszonyra alkalmazandó Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 305. § (1) bekezdése szerint olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatott dolog a teljesítés időpontjában nem felel meg a jogszabályban vagy a szerződésben meghatározott tulajdonságoknak.

Hibás teljesítés esetén a jogosult által a szerződésben szereplő kötelezettel szemben kellékszavatossági (Ptk. 306. §), és kártérítési igény (Ptk. 310. §) érvényesíthető. A kellékszavatosság helytállási kötelezettség azért, hogy a teljesítés megfelel a törvényes és a szerződésben kikötött tulajdonságoknak. A kötelezett tehát a hibátlan teljesítésért akkor is felel, ha jóhiszemű volt, a hiba nem az ő felróható magatartásának következménye, függetlenül attól, hogy tudott-e a hibáról vagy sem. A hibás teljesítés objektív következményeként tehát a kötelezett szavatossági helytállása mindenképpen fennáll, kimentési okra nem hivatkozhat. Az I. rendű alperes a felperessel szerződéses jogviszonyban állt, így vele szemben szavatossági igény érvényesíthető volt jelen ügyben.

Ha a hibás teljesítés kárt is okozott, a jogosult szavatossági jogainak érvényesítésén felül kártérítést is követelhet. Az 1959. évi Ptk. rendelkezései szerint hibás teljesítés folytán bekövetkező kártérítési felelősség körében az öt éves elévülési időn belül nemcsak a szolgáltatásban bekövetkezett kárt

(tapadókár), hanem azt a kárt is figyelembe kell venni, amit maga a hibás szolgáltatás okozott (következmény kár), mely magában foglalja az elmaradt hasznot is. Megjegyzendő, hogy a jelen ügyben még nem alkalmazható 2013. évi V. tv. (új Ptk.) 6:174. §-a, ettől részben eltérően rendelkezik, a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kár (tapadókár) csak a szavatossági jogok érvényesítésére nyitva álló határidőn belül érvényesíthető.

A kártérítési felelősség alól a kötelezett azonban mentesülhet annak bizonyításával, hogy a hibátlan teljesítés érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

Ha a kötelezett közreműködőt vesz igénybe nem mentesül önmagában a saját felróhatósága hiányának bizonyításával, hanem csak akkor, ha valamennyi közreműködőjét a szerződésszegés felróhatósága alól kimenti (BH 2004/191. számú jogeset).

A Ptk. 315. §-a szerint aki joga gyakorlásához, vagy kötelezettsége teljesítéséhez mást vesz igénybe, annak magatartásáért felelős. A kötelezett a szerződés teljesítéséhez gyakran harmadik személy közreműködését is igénybe veszi. Ennek a személynek a magatartásáért a szerződő fél ugyanúgy felel, mintha személyesen járt volna el.

A közreműködőért való felelősség lényegi vonása, hogy a kötelezett nemcsak annak a magatartásáért felelős, akit az adott szerződés keretei között a szerződés teljesítése érdekében vesz igénybe, hanem a vele külön szerződéses jogviszonyban álló kötelezett magatartásáért, sőt ezen túl a vele közvetlen szerződéses jogviszonyban nem álló, a szerződési láncolat további, távolabbi pozícióban lévő kötelezettek magatartásáért is, a szerződéses jogosult irányában. Az előzőek folytán a kötelezettet a jogosult irányába nem mentesül a saját felróhatósága hiányának bizonyításával, hanem csak akkor, ha valamennyi közreműködőjét a szerződésszegés következménye alól kimenti. Felelőssége nemcsak az ún. elsődleges közreműködőért (közvetlen közreműködő) áll fenn, ugyanis az elsődleges (közvetlen) közreműködő is felelősséggel tartozik az ő közreműködőjéért (közvetett közreműködő), a kimentési kötelezettség miatt ugyancsak láncolatossá válik. A kötelezett a közreműködő hibás teljesítése, vagy más szerződésszegése esetén mindaddig érvényesítheti – áthárításra irányuló – jogait, amíg kötelezettként a jogosulttal szemben a szerződésszegés miatt helytállni tartozik (azaz a kötelezett saját közreműködője irányában regressz igényt érvényesíthet). A kifejtettek értelmében a perbeli időszakban hatályos Ptk. 315. §-ában megfogalmazott közreműködőért való felelősség szabálya széles elvi értelmezést nyert a joggyakorlatban. Az elfogadott értelmezés szerint a Ptk. 315. § alkalmazása szempontjából közreműködőnek minősül:

- akit a szerződés kötelezettje meghatározott, konkrét szerződés teljesítése érdekében igénybe vesz,
- továbbá azok is, akiknek közreműködése általában szükséges, lehetővé teszi, illetve hozzájárul ahhoz, hogy a kötelezett a szerződésben vállalt szolgáltatást teljesíthesse, feltéve, hogy a kötelezett akár közvetlen (elsődleges közreműködés), akár a szerződési láncolatban közvetett (másodlagos közreműködő) szerződéses jogviszonyban álltak.

A kötelezett szerződésszegés esetén az okozott kár megtérítése alól tehát csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy ő maga, továbbá közreműködői – akár közvetlen, akár közvetett jogviszonyban álltak a kötelezettel – úgy jártak el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható [Csongrád Megyei Bíróság Polgári, Közigazgatási és Gazdasági Kollégiuma, 1/2001. (XI.23.) közös kollégiumi ajánlása a közreműködőért (teljesítési segéd) való kártérítési felelősségről, valamint BH 2004/191. számú jogeset].

A Ptk. 315. §-ából tehát következik, hogy aki a kötelezettsége teljesítéséhez vagy joga gyakorlásához mást vesz igénybe, ennek magatartásáért felelős, és a jogosult igényét a szerződésszegésre vonatkozó szabályok szerint ez esetben a kötelezettel szemben érvényesítheti, a közreműködővel szemben azonban közvetlenül nem, hiszen a közreműködővel szemben szerződéses kapcsolatban nem áll. Ezért jelen esetben az I. rendű alperessel szemben szerződésszegéssel okozott kár megtérítése iránti igény érvényesíthető volt, és a kárfelelősség alóli mentesüléshez nem fogadható el az I. rendű alperes azon hivatkozása, hogy úgy járt el, ahogy

általában elvárható, a kimentéshez a II. rendű alperes, mint közreműködő, és további közreműködői tekintetében is bizonyítania kell, hogy úgy jártak el, ahogy általában elvárható.

A szerződésszegésből eredő igényérvényesítéstől azonban határozottan meg kell különböztetni azt az esetet, amikor a károsult nem a szerződés megszegése miatt, hanem szerződésen kívüli kártérítés címén érvényesít közvetlen kárigényt a kár tényleges okozójával szemben, aki egyébként a szerződéses kötelezett (közvetlen vagy közvetett) közreműködője. Ha a közreműködő magatartása a szerződéses jogviszonytól függetlenül önállóan is megvalósítja a szerződésen kívüli kártérítési felelősség tényállását, nincs akadálya annak, hogy a károsult adott esetben a hiba miatti kárigényét nem szerződésszegés, hanem szerződésen kívüli károkozás jogcímén közvetlenül érvényesítse. Kártérítési igényének tehát ilyenkor a kötelezett teljesítési segédje, közreműködője és a jogosult közötti szerződéses jogviszony hiányában nem a szerződésszegés az alapja, hanem a szerződésen kívüli károkozásnak is minősülő jogellenes magatartás.

Előfordulhat, hogy a károsult ugyanazon jogsérelem miatt ugyanabban a perben egyidejűleg érvényesítsen szerződésen alapuló kárigényt a szerződéses kötelezett, illetve a szerződésen kívüli kárigényt a vele közvetlen szerződéses jogviszonyban nem álló közreműködővel szemben. Ebben az esetben a károkozók felelőssége egyetemleges (BH 1998/171.). A különböző jogcímen perelt alperesek egyetemleges felelősségének azonban feltétele, hogy a több, különböző jogcímen perelt alperesek helytállási kötelezettsége egyenként is bizonyítottan fennálljon.

A szerződésen kívüli kárigény II. rendű alperessel szembeni érvényesítéshez, ezért azt kellett bizonyítania a felpereseknek, hogy a termék hibája tekintetében a II. rendű alperes a közvetlen károkozó. Jelen esetben a II. rendű alperes a terméknek azonban nem a gyártója, hanem forgalmazója, azaz a hibás terméket nem a II. rendű alperes állította elő. Ez kitűnik a keresetlevél 1/F/1. számú mellékleteként csatolt hivatalos termékleírásból, melyen a II. rendű alperes importörként van feltüntetve. **személy 4. neve** II. rendű alperesi cégvezető nyilatkozata szerint ...-i gyártású termék csomagolva, magyar nyelvű címkézéssel érkezik az országba, a II. rendű alperes így forgalmazza belföldön (Gf.III.30.083/2016/4. számú jegyzőkönyv 2. oldal). A II. rendű alperes ilyen forgalmazói minőségében közvetlen károkozónak nem minősül, ezért vele szemben a Ptk. 339. § (1) bekezdésében foglaltak szerinti szerződésen kívüli kártérítési igény nem érvényesíthető. Az elsőfokú ítéletben foglaltaktól eltérően, ezért a II. rendű alperessel szembeni kártérítési felelősségnek még a jogalapja sem áll fenn.

Megjegyzendő, hogy a felperesek által jogalapként megjelölt 37/2006. (V.18.) Fvm. rendelet a műtrágya forgalomba hozatalára és ellenőrzésére vonatkozó szabályokat rögzíti. Ez a szabály azonban nem a felek közötti kártérítési jogviszonyra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza, más jogági szabályok megsértése esetén pedig az ott meghatározott jogkövetkezmények alkalmazandók. A fogyasztó felléphet a hibás termék által okozott kár megtérítése érdekében a termék gyártójával, illetve importálójával szemben közvetlenül - a szerződéses jogviszonytól függetlenül - a termékfelelősségről szóló 1993. évi X. tv. szerint. Ezen – 2010. évben még hatályos – jogszabály szerint, ha a termék gyártója (importálója) a fogyasztó számára nem állapítható meg, a termék forgalmazóját (valamennyi forgalmazóját) gyártónak kell tekinteni. Ezen jogszabály szerint terméknek a felelősség szempontjából azonban csak az ingó dolgok minősülnek, és a kár fogalma is szűkebb a termékfelelősségi törvény körében, mint az általános polgári jogi kárfogalom. A termékfelelősség a termék hibája által okozott, valakinek a halála vagy testi sérülése, vagy egészségkárosodás folytán bekövetkezett vagyoni és nem vagyoni kár megtérítésére (személyi károk), valamint a hibás termék által más dologban okozott 500 eurónál nagyobb összegű kárra terjed ki, ha az a más dolog szokásos rendeltetése szerint magánhasználat, vagy magánfogyasztás tárgya. Az ún. dologi károk közül a törvény csak a magánfogyasztás tárgyaiban keletkezett károkat téríti meg, a gazdálkodás vagyontárgyai ezen kívül esnek. Nem terjed ki ennél fogva termékfelelősség magában a termék hibájában álló vagyoni érdeksérelemre (a termékfelelősség nem

jelent termékszavatosságot), és nem terjed ki az egyéb, elmaradt haszon jellegű vagyoni károkra, továbbá a dologi károk meghatározott részére sem. A felperesek keresete tehát nemcsak a szerződésen kívüli károkozás szabályai, hanem a termékfelelősségi törvény rendelkezései szerint sem alapos a II. rendű alperessel szemben.

Az I. r. alperessel szemben előterjesztett kereseteket illetően a szavatossági igény, valamint a hibás teljesítésből származó kártérítési igény tekintetében egyaránt elsőként a hibás teljesítés ténye vizsgálendő.

A hibás teljesítés szempontjából a termékek törvényes tulajdonsága egyfelől azt jelenti, hogy ha a termék műszaki paramétereit szabványok vagy más műszaki előírások kötelezően határozzák meg, és a termék ezeknek nem felel meg, akkor hibás teljesítés történt. Kötelező szabvány hiányában is hibás azonban a termék, ha a szerződéssel elérni kívánt célnak megfelelő felhasználásra bármely okból nem alkalmas (BDT 2004/1072).

Az alperesek állítása szerint a 2010. május 5. és 7-i I. rendű alperes által leszállított műtrágyatétel hibás volt, az nem felelt meg a szerződés céljának. Mivel a Ptk. 277. §-a szerint a vélelem a teljesítés hibátlansága mellett szól, ezért a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján a hibás teljesítés tényét a felpereseknek kellett bizonyítani.

A hibás teljesítés az I. rendű alperes 2009. szeptember 10-i beadványában elismerte, majd 69. számú jegyzőkönyvben tett nyilatkozata vitássá tette. A II. rendű alperes, mint közreműködő 2010. november 30-án a felperesekhez címzett levelében műtrágya hibáját elismerte, majd a perben vitatta. Figyelemmel arra, hogy a hibás teljesítés ténye az I. rendű alperesi kötelezett, valamint a II. rendű alperes, mint az I. rendű alperes közreműködője részéről elismerésre nem került, ezért ennek ténye vizsgálendő volt.

Az I. rendű alperes 2010-ben a felek egyező előadása szerint több alkalommal és többféle műtrágyát szállított felpereseknek. Kálium-nitrát szállítására is több alkalommal sor került (Részletes kimutatás: 69/A1. számú melléklet).

A felperesek előadása szerint 2010. májusában történt szállítást követően észleltek levélkárosodást (II. rendű felperes 86. számú jegyzőkönyv), és a májusi szállítást követő 7-10 nap múlva a tartályok kiürülésekor kicsapódást a tartály alján. Az állapot dokumentálása fényképfelvétellel, helyszíni szemlejegyzőkönyv felvételével, nem történt meg. A felperesek értesítése alapján a helyszínen járó **személy 2. neve**, a II. rendű alperes területi képviselője a tartályban való kicsapódást észlelte, illetőleg a próbakeverés alapján is gipszes kicsapódást észlelt a tanú, aki a helyszínen való megjelenése során tapasztalta azt is, hogy az I. rendű alperestől beszerzett terméket használták fel a felperesek (86. számú jegyzőkönyv). Ezt erősítette **tanú 1. neve** is 86. számú jegyzőkönyvben tett előadásával. A helyszínen járt **személy 2. neve**, valamint **személy 3. neve** egy második szemle alkalmával is, ahol ismét meggyőződhetek arról, hogy a felperesek a II. rendű alperes által forgalmazott terméket használták, abból mintát is vettek. Az, hogy a felperesek a II. rendű alperes által forgalmazott terméket használták, igazolja az is, hogy a II. rendű alperesek eljárása kapcsán termékcserére is sor került legalább egy alkalommal. Így megállapítható tehát, hogy az a műtrágya, amellyel kapcsolatban a felhasználási rendellenesség adódott, az az I. rendű alperestől beszerzett, II. rendű alperes által forgalmazott termék volt.

A kicsapódást **személy 2. neve**, **személy 3. neve**, valamint **tanú 1. neve** tanúk is észlelték a helyszíni próbavevéseknél, továbbá laborvizsgálatra is sor került. Először 2010. szeptember 30-án **C... Kft.** által felperesi részről történt megkeresés alapján, ahol is 17,5-szeres szulfácion mennyiséget találtak a műtrágyában. Lényeges tényállási elem még, hogy a II. rendű alperes is végeztetett laborvizsgálatot, a felpereseknél lévő műtrágyából vett mintára mely 2010. november 19-én készült el, és ennek eredményének ismeretében 2010. november 30-i levelében elismerte a II. rendű alperes, hogy a műtrágya nem felel meg a termékspecifikációnak, tehát beltartalmi szempontból a termék hibás.

Az elsőfokú bíróság azt helyesen rögzítette ítéletében szakértő 1szakvéleménye alapján, a felperesként alkalmazott termelési technológia szerint az „A” tartályban a törzsoldathoz kálium-nitrát helyett a „B” tartályba való kálium-szulfát került, ennek következtében a tartályban kicsapódás történt, és a növények számára a tápanyagfelvétel megnehezült. A termék ezért nem felelt meg a szerződési célnak.

A felperesek a bevizsgált műtrágya hibáját, azaz az I. rendű alperes hibás teljesítésének tényét ezáltal igazolták.

A felperesek 2010. év elejétől rendeltek műtrágyát I. rendű alperestől és 2010. májusi szállítástól észlelték a hibát, ezért vizsgálandó volt, hogy a hibás teljesítés mely szállításokra vonatkozhat. A felperesi előadástól eltérően a 2010. májusi, júniusi szállítás nem azonosítható a 2010. május 6-i teljesítési időponttal kiállított 07/10. és 790/10. számlákkal, az azokhoz csatolt szállítólevelek ugyanis igazolják, hogy az azokban szereplő műtrágya kiszállítására a felperesekhez 2010. március 16-án, illetőleg április 8. napján került sor. Történt a felperesek részére szállítás 2010. május 13-án, azonban erre vonatkozóan 2010. június 30-i teljesítési határidővel a 15/10. számú számla került kiállításra. Történt továbbá július 6-án is szállítás, melyről a július 27-i teljesítési határidejű 18/10. számú számla került kiállításra, valamint 2010. július 26-án, melyről 2010. szeptember 22-i teljesítési határidővel a 25/10. számú számla került kiállításra. Hibás teljesítés ezért a 15/10-es számú számlában szereplő szállítással történt, és mivel a bekeverések alkalmazásával ezt követően is észlelték a kicsapódást, a 18/10., és 25/10. számú számlákhoz kapcsolódó árutételeknél is ugyanez megállapítható.

Az alperesek hivatkozása szerint a felpereseknek a kicsapódás észlelésekor a műtrágya felhasználását abba kellett volna hagyniuk és a rendszer kimosása után új műtrágyát kellett volna használniuk. A felperesek ugyan a rendszert (tartályt, szűrőket) átmosták, de a műtrágya hibáját még a helyszínen megjelenő II. rendű alperes képviselői sem ismerték fel, vízminőség problémára gyanakodtak, állításuk szerint a jó partneri viszonyra tekintettel történt a műtrágyacsere. Így ezen szállításokat megelőzően a hiba okát a felperesek nem ismerhették fel.

A felperesek által egyetemleges jogosultsággal érvényesíteni kívánt I. rendű alperessel szembeni szavatossági igény mértékét illetően a másodfokú eljárásban felperesi jogi képviselő tárgyalási nyilatkozatával a keresetet pontosította. E szerint 645.216,- forint összegű, 2010. július 26-án kiszállított 2400 kg-os műtrágya mennyiségre vonatkozó szavatossági jogcímen előadott vételár visszakövetelési igényüktől felperesek elálltak (25/10. számla), e tekintetben keresetüket leszállították. Fenntartották ugyanakkor az általuk már kifizetett további három tételre vonatkozóan a vételár visszafizetési igényt. Ezek közül a II-IV. rendű felperesek jogelődjének 2010. március 16-án kiszállított, és 2010. május 6-án számlázott 571.200,- forintos tétel (790/10. számla), valamint a 2010. április 8-án I. rendű felperes nevére kiszállított 574.464,- forintos (7/10. számla) már kifizetett vételár szavatossági jogcímen nem követelhető vissza, tekintettel arra, hogy ezen szerződésekhez kapcsolódó említett 2400 kg-os termékmennyiségre vonatkozóan a hibás teljesítés tényét a felpereseknek a perben nem sikerült bizonyítaniuk. Ők maguk állították, hogy 2010. május végén, illetve azt követően tapasztalták először a növényállomány gyengülését, az egyes növényeken a rendellenességeket, így a hónapokkal korábban felhasznált műtrágyák beltartalmi hibája bizonyosan nem okozhatott állomány-gyengülést, erre a kiszállítói tételre a laborvizsgálati eredmények nem vonatkoztathatók. A 2010. május 13-i szállítással kapcsolatban szavatossági igényérvényesítés nem történt, további igény a II-IV. rendű felperesek jogelődjének 2010. július 6-án kiszállított 301.392,- forint ellenértékű 1200 kg-os műtrágyátételre vonatkozóan került előterjesztésre (18/10. számla). Ezt az ítélet táblája helytállónak találta, és a Ptk. 306. § (1) bekezdés b.) pontja alapján megalapozott szavatossági jogon érvényesített vételár-visszatérítés címén felperesek javára elszámolandónak ítélte.

A felperesek a hibás teljesítés miatt a Ptk. 306. § (1) bekezdés b.) pontja szerint elállást közöltek az I. rendű alperes felé, és a leszállított termék ellenértékének megfizetésére kérték kötelezni. Az I. rendű alperes perbeli védekezése szerint a szavatossági igény előterjesztésére 6 hónapon túl került sor 2011. március 28-án, ezért a szavatossági igény elévült. A szavatossági igény érvényesítésére vonatkozó határidővel kapcsolatos elévülési kifogás az eljárás folyamán bármikor előterjeszthető – akár a másodfokú eljárás során is – (BDT 2010/2315.), ezért az ítéletábrának a követelés elévülését is vizsgálnia kellett.

A szavatosság meghatározóan a hibás teljesítés természetbeni orvoslását célozza, a jogosult első lépcsőben elvileg szabadon választhat a kijavítás vagy kicserélés joga között, míg a második lépcsőben árleszállítást követelhet, vagy a hibát maga kijavíttathatja a kötelezett költségére, végső soron pedig elállhat a szerződéstől. Ezen utóbbi szavatossági jogok feltételtől függően érvényesíthető igények: ha a kötelezett a kijavítást, illetve kicserélést – megfelelő határidőn belül – nem vállalta; a kötelezett ezeknek a szavatossági igényeknek megfelelő időn belül a jogosult érdekeit kímélve nem tud eleget tenni; vagy a kötelezett általi kijavításhoz és kicseréléshez fűződő érdekmulást bizonyítja a jogosult.

Jelen esetben figyelemmel arra, hogy a hibás teljesítés tényének jelzését követően cserére is sor került, a kicserélt termék tekintetében is kicsapódás észlelhető volt, ezért a felperesek jogosultak voltak szavatossági igényként elállási jog gyakorlására.

A Ptk. 308. §-a szerint a jogosult a teljesítés időpontjától számított 6 hónapos elévülési határidő alatt érvényesítheti szavatossági jogait. A felperesek a hibajelenséget 2010. májusában észlelték, azonban a hibaok előttük 2010. szeptemberében készült laborvizsgálattal várt egyértelművé, erről az I. rendű alperes közreműködőjét, a II. rendű alperest tájékoztatták, aki maga is laborvizsgálatokat végeztetett, majd pedig 2010. november 30-án a hibás teljesítésről nyilatkozatot tett, elismerve, hogy a termék nem felel meg a termékspecifikációban foglaltaknak. Ezt követően 2011. március 28. napján közöltek elállást a felperesek az I. rendű alperes felé.

A Ptk. 327. § (1) bekezdésében foglaltak szerint az elévülési jellegű szavatossági határidőt a II. rendű alperes, mint közreműködő elismerése megszakította, ezért a szavatossági igényként ezt követően 6 hónapon belül (2011. március 28.) előterjesztett elállásra alapított vételár-követelés nem évült el.

Ezt követően az ítéletábra az I. r. alperes hibás teljesítéssel okozott - 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 310. §, 339. § szerinti - következménykárok megtérítéséért való felelősségét vizsgálta. A felpereseknek kellett bizonyítaniuk az I. r. alperes szerződésszegését, és az ezzel okozati összefüggésben álló káruk bekövetkeztét (Pp. 164. § (1) bekezdés).

A korábban kifejtettek szerint a felperesek a hibás teljesítés tényét, azaz az I. r. alperes szerződésszegését igazolták. Ezt követően vizsgálandó volt, hogy ezzel okozati összefüggésben károk keletkeztek-e.

A II. r. felperes nyilatkozata szerint 2010. május végétől tapasztaltak rendellenességet a növénykultúrában, a növények levelei összehúzódtak, színük tompult.

Az ugyancsak perbeli tény, hogy a felperesek 2010. évi talaj nélküli paradicsomtermesztésének termelési eredményei elmaradtak a korábbi évek átlagától, **szakértő 2. neve** felperesi magánszakértő véleménye a tárgyévben bekövetkezett bevételkiesés tényét mindenképpen alátámasztja. A bevételkiesésből eredő felperesi kár, valamint az I. rendű alperes által eladott termék hibája közötti okozati összefüggést, annak mértékét azonban a perben kirendelt szakértő ligazságügyi szakértő, szakvéleményének kiegészítése nyomán sem tudta kellő bizonyossággal megállapítani. Az igazságügyi szakértő mindenekelőtt hiányolta a hiteles mintavételezést és több lehetséges hibaokot is felvetett a rendellenesség okozójaként (pl. tárolási, vagy törzsoldat bekeverési hiba). A szakértő felvetette azt is, hogy téves csomagolás történt és két termékcsere alkalmával is kálium-nitrát csomagolásban küldött ki I. rendű alperes kálium-szulfát tartalmú műtrágyát a

felperesek részére. Az igazságügyi szakértő feltételezése szerint teljes bizonyossággal nem állapítható meg, hogy minden kiszállított tétel hibás beltartalmú lett volna, ennek ellenére tényszerűen rögzítette, hogy az ültetvényben kalciumhiány okozta a fejlődési rendellenességet, mely azonban 2010. július végét követő időszakban már csökkenő mértékben jelentkezett. A szakvélemény általánosságban mondta ki, hogy az értékesítés időpontjában a perbeli műtrágyák nem voltak alkalmasak a szerződés céljára. Az igazságügyi szakértő 2010. évre vonatkozóan hozamszámítási módszerrel, és a felperesek által el nem végzett munkák értékével csökkentett módon, a teljes árbevétel kiesés összegét 31.334.812,- forintban határozta meg.

Az alperesi magánszakértők (**szakértő 5. neve** 4/A/1. sorszám alatti szakvélemény, **szakértő 4 neve** 46. számú beadvány 3. számú mellékleteként csatolt szakvéleménye, valamint **szakértő 6. neve** 47/A/1. sorszám alatti szakvéleménye) a hangsúlyt arra helyezték, hogy nem kizárólag a felperesek által állított tápanyag-ellátási hiba lehetett a fejlődési rendellenesség fő oka, hiszen több, más kiegészítő tápanyagot is fel kell használni az ilyen típusú növénytermesztésnél, ugyanakkor a műtrágya cserék ellenére sem javult 2010. nyarán a növényállomány állapota. Felhívták a figyelmet a termesztési technológiában rejlő egyéb befolyásoló tényezőkre (pl. klímaviszonyok, a rendszer műszaki hibalehetőségei, felhasznált víz minősége, stb.). A magánszakértők egybehangzóan hangsúlyozták, hogy a rendellenesség észlelése esetén a rendszert nem lett volna szabad további üzemeltetni, a rossz keveréket tilos kijuttatni a növényekhez, hanem termékcseré és szűrőtisztítás útján újabb próbakeveréseket kellett volna végezni. Ilyen eljárás esetén 2-3 nap alatt ki lehetett volna szűrni a hibaokot. Hangsúlyozták, hogy a felperesek által elmondott problémák megjelenése miatt fizikailag nem is lehetséges hónapokon át a rendszer működtetése, a szűrők eltömődése, meghibásodása ezt mindenképpen megakadályozza. Egységesen kritizálták továbbá a rendellenességek dokumentálásának szakszerűtlenségét, hiányosságát.

A magánszakértői vélemények az ítéletábra álláspontja szerint alkalmasak az egyes esetekben helyenként szubjektív, személyes hangvételű, nem mindig a tényadatokon, hanem esetenként feltételezéseken alapuló megállapításokat tartalmazó perszakértői vélemény aggályossá tételére. Utóbbi bizonyító erejét lerontja az is, hogy az igazságügyi szakértő szakvéleményének kiegészítése nyomán sem tudott határozottan állást foglalni a hiba szakmai okát illetően. Az elsőfokú bíróság ennek ellenére további szakértői bizonyítást nem folytatott le, hanem ítéletet hozott, melyet a magánszakértők által kétségessé tett igazságügyi szakvélemény kárszámítására alapított. A kártérítésre irányadó kereseti kérelmeknek túlnyomórészt ez alapján helyt adó ítélet megalapozottsága emiatt aggályos. Az ítéletábra ezért a másodfokú eljárás során szükségesnek találta a Pp. 3. § (3) bekezdés szerint tájékoztatni a feleket arról, hogy ebben a körben további szakértői bizonyítási eljárás lefolytatása indokoltnak mutatkozik [Legfelsőbb Bíróság (Kúria) BH 2012/175. szám alatt közzétett eseti döntés]. Az említett eseti döntésben a Kúria az ellentétes álláspontokat elfogadó a magánszakértő és az igazságügyi szakértő együttes meghallgatásával, vagy a vélemények más módon történő ütköztetésével találta szükségesnek az ellentmondások feloldását. Az igazságügyi szakértői vélemény és a magánszakértői vélemények közti ellentétek feloldása érdekében az ítéletábra jelen esetben a Pp. 183. § (2) bekezdés alkalmazásával szakértői testület kirendelését tekintette célravezetőnek (BH2010/186. számú eseti döntés). A másodfokú eljárás során erről tájékoztatta a feleket, akik részéről kölcsönösen előadott ez irányú bizonyítási indítványok és a szakértői díjelőlegezések lehetővé tették, hogy az ítéletábra az **szakértői testület neve** (továbbiakban: Szakértői Testület) szerezzon be testületi szakvéleményt. A Pp. 183. § (2) bekezdésének ezen bizonyítási eszközzel kapcsolatos szabályai folytán a szakértői testület által adott szakvélemény nem a korábban beszerzett szakvélemények felülvéleményeként, hanem mint újabb bizonyítékot kell értékelni, a szabad bírói mérleges egyik tényezőjeként. A testületi szakvélemény tehát olyan önálló bizonyíték, melyet a bíróság a többi rendelkezésre álló bizonyítékkal, peradattal

egybevetve mérlegel. A polgári eljárási jog ugyanis nem ismer kötött bizonyítási rendszert, nem állít fel rangsort a bizonyítási eszközök között, így az Igazságügyi Szakértői Testület szakvéleménye is csak a bizonyítékok egyike, annak azonban elsődleges célja a korábbi szakvélemények áttekintése és a köztük lévő ellentmondások feloldása [Legfelsőbb Bíróság (Kúria) EBH2006/1419. számú elvi döntés].

Mindezek tükrében mérlegelve a szakértői testület ítéletábra által beszerzett szakvéleményét, annak lényeges kiinduló megállapításaként kell figyelembe venni, hogy a növényeken tapasztalt szimptómák alapján az biztos tényként megállapítható: 2010. nyarán relatív tápanyag hiány jelentkezett a felperesi paradicsomültetvényben. A szakértői testület a perbeli okiratokból igazolhatónak találta, hogy az I. rendű alperes által 2010. májusától szállított ... típusú műtrágya bizonyos tételei a beltartalmat illetően nem feleltek meg a termékspecifikációnak, annak magas kéntartalmát a laboratóriumi vizsgálatok kimutatták, ez okozhatta a többször is észlelt gipszes kicsapódást és a szűrők eldugulását. Ez a jelenség akadályozta a tápanyag növényekhez való eljuttatását, ezért az I. rendű alperes által szolgáltatott termék beltartalmi hibája a tápanyaghiány egyik okozójaként mindenképpen figyelembe veendő. A testületi szakvélemény felhívta a figyelmet azonban arra is, hogy a 2010. nyár elején tapasztalt, jelentős mértékű állomány-gyengülés miatti terméskiesés kizárólagos oka nemcsak ez lehetett, a termékcsökkenés ugyanis nem áll arányban a hibás beltartalmú műtrágya esetén megállapított minőségi kifogásokkal (Testületi Szakvélemény 7. oldal 3. bekezdés). A felperesek által jelzett levél összehúzódsági szimptómák, rossz terméskötődés, más kedvezőtlen környezeti tényezőkre utal, mészhány esetén ez kevésbé jellemző jelenség. A tápanyag-hiány okának pontosításához levélanalízis és tápoldat analízis lett volna szükség, ilyen vizsgálat azonban nem történt. A szakértői testület rávilágított továbbá arra is, hogy a perbeli rendellenesség észlelése esetén a szakmai gyakorlat az, hogy a termesztő jelez a szaktanácsadónak, illetve a rendellenességet vélhetően okozó anyag forgalmazójának, és a tapasztalt hibákat közös személyes helyszíni szemlén felméri. Itt szaktanácsadásra is lehetőség van, az esetről jegyzőkönyvet kell felvenni, és hiteles eredetű mintát venni, későbbi levélanalízis, tápoldat-analízis, illetve laboratóriumi vizsgálatok készíttetéséhez. Az alperesi magánszakértőkhöz hasonlóan a szakértői testület is kifogásolta továbbá a fénykép (videó) felvételekkel történő dokumentálás teljes hiányát. A szakmai gyakorlatot követő tényfeltárás esetén a fejlődési rendellenesség tüneteiről és okáról pontosabb, szakszerűbb diagnózist lehetett volna készíteni (Testületi Szakvélemény 8. oldal 1. bekezdés). A terméskiesés okával kapcsolatban kategorikusan foglalt állást a szakértői testület, amikor rögzítette: a fejlődési rendellenesség észlelését követően, a szűrőcserék és a X cég által forgalmazott, már jól oldódó kálium-nitrát felhasználása ellenére a továbbiakban is tapasztalt terméskiesést már bizonyosan más tényező okozhatta (9 oldal 4. bekezdés).

A szakértői testület a bizonytalansági tényezők megállapítása mellett, a kirendelő végzésben rögzítetteknek eleget téve hozzávetőleges kárszámítást is végzett. A műtrágyázás jövedelemképzésben betöltött szerepét a szántóföldi növénytermesztésre vonatkozó számítások analóg alapulvétele mellett 23-26%-ban vette figyelembe, és a műtrágya jövedelemképzésben kifejtett hatását 0,6-os átlagos ún. regressziós együtthatóval elfogadva a kieső kárt 3,456 kg/m²-ben határozta meg, mely a perbeli termőterületen 63.923 kg terméskiesést jelent, és 20.154.921,- forint kárösszegnek felel meg. Ez az I. rendű felperes esetében 32,47%-os, míg a további felperesek esetében 67,53%-os területi részarány szerint osztható meg. A hozamkiesésre eső elmaradt munkák, költségek tételes meghatározása és ezek értékének levonása nyomán, a korrigált összes kár értékét 9.576.774,- forintban határozta meg a szakértői testület.

Összegzésként pedig ismét hangsúlyozta: a peranyagból egyértelműen következik, hogy sok a bizonytalanság a dokumentálási hiányok miatt. A testületi álláspont szerint a felperesek által jelzett 3-4 kg/m²-es kár mértékét csak részben okozhatta az I. rendű alperes által szállított műtrágya. A terméskiesés további hányada kapcsán megjegyezték, hogy a későbbi termésű csökkenést okozó tényezők a periratok alapján már nem állapíthatók meg. Mindezek a bizonytalanságok kihatnak a

kárszámításra, és a kár összecszerűségének meghatározására, így csupán „valószínűsíthető kárként” jelölték meg korrigált kárszámításuk eredményét.

Az ítéletábra a perbeli szakértői bizonyítás eredményének Pp. 206. § (1) bekezdés szerinti egybevetett mérlegelése nyomán - elsődleges figyelemmel a beszerzett testületi szakvéleményre - azt hitelt érdemlő bizonyossággal igazoltnak találta, hogy a felpereseket I. rendű alperes hibás teljesítésével okozati összefüggésben, a 2010. évi paradicsomtermesztésük során egy bizonyos mértékű hozamkiesés miatt elmaradt haszonként jelentkező kár érte. Az oksági összefüggés teljes bizonyítatlanságát állító alperesi védekezés nem helytálló. **szakértő 2. neve** magánszakértő könyvelési adatok felhasználásával valóban a 2010. évre vonatkozó teljes felperesi árbevétel-kiesést állapította meg. Az első fokon eljáró igazságügyi szakértő, szakértő 1, valamint a szakértői testület szakvéleménye a 2010. évben jelentkező termés kiesés tényének megállapíthatóságát ennek okaként tényszerűen is lehetővé teszi. Az egybehangzó igazságügyi szakértői álláspontok szerint a növényekhez kijuttatott, tápoldatként felhasznált műtrágya megengedettől eltérő, jelentős szulfát többlettartalma (testületi szakvélemény 6. oldal 1. bekezdés, 7. oldal 2. bekezdés) mindenképpen nehezítette a növények tápanyagfelvételét, a kicsapódott tápelemek a növény ugyanis csak kisebb mértékben tudja hasznosítani (testületi szakvélemény 4. oldal utolsó előtti bekezdés). Az ún. relatív tápanyaghiány kialakulását emellett az ilyen esetben az öntöző-rendszerben jelentkező dugulások is előidézik (testületi szakvélemény 6. oldal utolsó bekezdés).

A laboratórium vizsgálati eredményekkel alátámasztott túlzott kén-tartalom, melyet a 2010. májusát követő szállítmányokra vonatkozóan a II. rendű alperes is elismert, olyan beltartalmi hiba tehát, amely mindenképpen termés-kiesést okoz. Bizonyítékul szolgál erre az említetteken túl a tanúbizonyítás is II. rendű felperes személyes nyilatkozatait a II. rendű alperes szakemberei tanúvallomásaikban megerősítették (88. sorszám alatti jegyzőkönyvben, **személy 2. neve, tanú 2. neve, tanú 3. neve** tanúk vallomásai). A 2010. májusát követő időszakban jelentkező állomány-gyengülés tényszerűen megállapítható, ennek okára rávilágított a szakértői bizonyítás, így ebből adódóan a felpereseket bizonyos mértékű árbevétel kiesés mindenképpen érte. Ezzel a szavatossági és a kontraktuális kártérítési igény jogalapja a hibásan teljesítő I. rendű alperesi eladóval szemben bizonyítottan fennáll.

Az I. rendű alperest terhelő kontraktuális kártérítés mértékének felderítése érdekében is a magánszakvélemények, az igazságügyi szakvélemény, és a testületi szakvélemény beszerzésével a bíróság minden rendelkezésre álló és célravezető bizonyítást lefolytatott a Legfelsőbb Bíróság (Kúria) PK 49. számú állásfoglalása előírásainak megfelelően. A további bizonyítástól azonban már nem várható eredmény, mert a kár pontos összegének kiszámítását több bizonytalansági tényező is akadályozza.

Utóbb pontosan már nem beazonosítható, hogy mely kiszállított tételek milyen mértékben voltak beltartalmilag hibásak a túlzott kén-tartalom miatt, és nem felderíthető az sem, milyen egyéb, ettől eltérő termesztési rendellenességek fordulhattak elő, vagy milyen a felpereseken és az I. r. alperesen kívül álló objektív egyéb okok indikáltak további termés kiesést. Az ítéletábra hangsúlyozza, hogy a perbeli szakvélemények mindegyike megemlítette a perbeli növénytermesztési rendszer működtetésének valamely bizonytalansági tényezőjét, melyek részben a termesztők érdekkörében merülhetnek fel, részben rajtuk kívül álló objektív okokra vezethetők vissza. Mindezen bizonytalansági körülmények, valamint a szakértők által ugyancsak jellemzően egybehangzó módon felvetett dokumentálási hiányosságok - melyek elsősorban felperesi érdekkörben merültek fel -, a kár mértékének pontos kárszámítással történő megállapítását a teljes körűen lefolytatott bizonyítási eljárás ellenére sem teszi lehetővé. A testületi szakvélemény egybevetette az eddig rendelkezésre álló egyéb szakértői véleményeket és a rendelkezésre álló perbeli bizonyítékokat, a testület végzett kárszámítást is, azonban végső soron úgy foglalt állást, hogy ez csak egy valószínűsíthető

„korrigált” kár, melyet sok egyéb bizonytalansági tényező befolyásolhat. Külön hangsúlyozandó, hogy a X cégtől beszerzett, beltartalmilag nem vitatottan már hibátlan műtrágyára történt áttérés utáni, későbbi időszak (2010. év ősze) termés csökkenést okozó egyéb tényezők már egyáltalán nem felderíthetők. Emellett, helyes az a szakértői logika is, hogy a fejlődési rendellenességekkel sújtott növényi egyedek regenerálódásához és a terméshozam visszaemelkedéséhez az I. rendű alperesi hibás termék használatának megszűnését követően még bizonyosan hosszabb időre volt szükség. Ezen időszakra a pontos, differenciált kárszámítással történő kármeghatározás már szintén nem lehetséges, ezért az ítélet tábla a perben rendelkezésre álló összes bizonyíték Pp. 206. § (3) bekezdés szerinti teljes körű, szabad mérlegelésével a Ptk. 359. § (1) bekezdése szerinti általános kártérítés alkalmazását találta indokoltnak.

Az általános kártérítés a kártérítés kivételes esete, melyet akkor alkalmaz a bíróság, ha a bizonyított kár mellett olyan nem bizonyított, de biztosan bekövetkező kár felmerültével, illetőleg vagyoni előny elmaradásával kell számolni, amelyért a károsult joggal várhat anyagi elégtételt. Az általános kártérítés alkalmazása során is törekedni kell a teljes reparációra, a károsodott fél teljes körű kármentesítését biztosítani kell az általános kártérítésnek. A gazdálkodó szervezet pontosan ki nem számítható vagyoni kárait akkor is ki kell egyenlíteni, ha a perben alkalmazott kárszámítási és bizonyítási módszerekkel a kár összege pontosan nem állapítható meg. A Legfelsőbb Bíróság (Kúria) GK34. számú állásfoglalása kifejezetten a gazdálkodó szervezetek pontosan meg nem határozható kárai (elmaradt hasznok) megtérítéséhez találta alkalmazhatónak az általános kártérítés jogintézményét.

A kár nagyságrendjét a szakértői testület kárszámítása alapozza meg, mely azonban egész éves időszakra alkalmazott 0,6 ún. regressziós együtthatót. A nem vitatott per adatok szerint azonban csak május végén, június elején jelentkeztek a növényállományon a rendellenességek, a hozamkiesésre ezen időponttól kezdődően került sor, másrészt figyelembe kell venni azt is, hogy az őszi időszakban a növényállomány bizonyos mértékben már regenerálódhatott, illetve ekkor esetleg már más, bizonyosan nem az I. rendű alperes hibás teljesítésével összefüggésbe hozható egyéb károsító körülmények is közrejátszhattak a terméskiesésben. Mindezek alapján az ítélet tábla a szakértői testület által 9.500.000,- forint körül kalkulált, teljes termelési időszakra vonatkozó kárösszeg legfeljebb felének megfelelő nagyságrendű kártérítést talált a szabad bírói mérlegelés alapján megalapozottnak, mely elegendő a felpereseket az I. rendű alperes hibás teljesítése miatt ért kár teljes körű megtérítéséhez a megfelelő reparációs elégtétel biztosításához, ugyanakkor igazodik a káronszerzés tilalmával kapcsolatos elváráshoz is (BDT2007/1623. szám alatt közzétett eseti döntés, BDT2011/2501. szám alatt közzétett eseti döntés).

A per során az I. rendű alperes felperesekkel szemben még fennálló, 2010. évben esedékessé vált, összesen 4.526.608,- forint (69/A/1. számú kimutatás szerinti) vételár követelését beszámítási kifogás útján kívánta érvényesíteni, arra az esetre, ha a bíróság a felperesek kártérítési igényét részben vagy egészben megalapozottnak ítéli. A beszámítási kifogás előterjesztésére az I. rendű alperesnek a másodfokú eljárásban a Pp. 247. § (3) bekezdés folytán lehetősége volt, tekintve, hogy felperesek az összegszerűséget sem vitatva elismerték a még I. rendű alperes felé fennálló vételár-fizetési kötelezettségüket.

A felperesek és az I. rendű alperes közötti elszámolás levezetése során figyelembe kellett venni, hogy I. rendű alperes 4.526.608,- forint nem vitatott vételár-követelés erejéig beszámítási kifogást előterjesztett. Ebből levonandó a már említett 301.392,- forint, tekintettel arra, hogy a felperesek vételárhátralékának összegét a részükre szavatossági jogcímen visszajáró, korábban már kifizetett vételár csökkenti. Az alperest így 4.225.216,- forint erejéig illeti meg a beszámítási jog, mely a felperesek javára az ítélet tábla álláspontja szerint általános kártérítés címén megítélhető összeggel nagyságrendi egyezőséget mutat. A Pp. 206. § (3) bekezdése szerinti szabad mérlegelés alkalmazása

mellett a felperesek, mint egyetemleges jogosultak javára megítélhető kártérítés, valamint szavatossági címen vételár visszaköveteléseként járó, két összeggel szembe állítandó - a Ptk. 296. § (1) bekezdése szerinti beszámításra tekintettel – az I. rendű alperes vételár követelése. Az eredményes beszámítás folytán az ítéletár arra a következtetésre jutott, hogy felperesek keresete az I. rendű alperessel szemben sem megalapozott. A kölcsönös beszámítások eredményeként a felperesek szabadultak az általuk elismert tartozásból eredő, I. rendű alperes felé még fennállt vételár fizetési kötelezettségük alól, hiszen a javukra megítélhető általános kártérítés összege azzal megegyező mértékű, így azt teljes egészében kompenzálja.

A kifejtett jogi indokolásból következően a felperesek keresetét – bár eltérő jogi okokból, de – egyik alperessel szemben sem találta megalapozottnak az ítéletár, ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdésre történt hivatkozással részben megváltoztatta, és a keresetet mindkét alperes vonatkozásában teljes egészében elutasította.

A II. rendű alperes szerződésszegésből eredő kártérítés címén jogalap hiányában nem volt marasztalható, így a felperesekkel szemben teljes egészében pernyertesnek minősül. Ennek megfelelően az általa előlegezett 166.000,- forint szakértői díj, valamint 2.500.000,- forint fellebbezési illetékként felmerült költsége megtérítésére teljes egészében kötelesek a felperesek a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján. A II. rendű alperes jogi képviselésével kapcsolatban felmerült további első- és másodfokú ügyvédi munkadíj 1.500.000,- forintban állapítható meg a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés b.) pont, valamint (5) bekezdés alapján. Az említett költségtételek együttesen 4.166.000,- forint összegű első- és másodfokú perköltség térítésre teszi jogosulttá a II. rendű alperest, melyet a vele szemben pervesztesnek minősülő felperesek kötelesek egyetemlegesen megfizetni a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján.

A perben az I. rendű alperessel szemben a felperesek szavatossági igényének, valamint a bizonyított kártérítési igényének jogalapja egyaránt megállapítást nyert. A keresetben igényelthez képest azonban az ítéletár csak alacsonyabb összegek erejéig találta megalapozottnak a követeléseket, az általános kártérítés alkalmazásához kapcsolódó szabad bírói mérlegelés miatt. A Pp. 81. § (3) bekezdése ilyen esetben lehetővé teszi a felek közötti perköltség megosztást, melyet az ítéletár jelen esetben egyenlő arányban találta méltányosnak. Ez pedig a szakértői díjelőlegezések összegeire is figyelemmel a Pp. 81. § (1) bekezdés 2. fordulata szerinti költségviselési szabály alkalmazását teszi indokolttá, eszerint az érintett felek a per során felmerült valamennyi költségüket saját maguk kötelesek viselni.

A le nem rótt elsőfokú illeték összege helyesen 1.500.000,- forint, tekintettel arra, hogy 2012. június 4. napján benyújtott keresetlevél előterjesztésének időpontjában az Itv. 42. § (1) bekezdés a.) pont szerint meghatározott 1.500.000,- forint összegű elsőfokú illeték maximumot megállapító 2011. évi CLVI. tv. 158. §-a már 2011. november 30-tól módosította az illetékmértéket. A felperesi oldal és az I. rendű alperes közötti egyenlő arányú perköltségviselés érdekében rendelkezett úgy az ítéletár, hogy a le nem rótt elsőfokú illetéket fele-fele arányban kell utólag megfizetnie I. rendű alperesnek, valamint felpereseknek (egyetemlegesen) a 6/1986. (VI.26.) IM számú rendelet 13. § (2) bekezdés, valamint 15. § (1) és (3) bekezdés szabályai szerint.

Szeged, 2017. január 24. napja

Dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó s.k.. Dobler László s.k.. Béri András s.k.

a tanács elnöke

előadó bíró

táblabíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő